

A VÉDJEGY MINT A KREATÍV ÚJRAHASZNOSÍTÁS LEHETSÉGES KORLÁTJA

*dr. Trunkos Anita Krisztina**

doktorjelölt

ME-ÁJK, Polgári Eljárásjogi Tanszék

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Az újrahasznosításra váró hulladékok¹ mérhetetlen mennyiségben keletkeznek nap mint nap. Mindaddig közömbösen megyünk el mellettük, amíg nem úgy tekintünk rájuk, mint egyfajta eszközre a pazarló fogyasztói szokás eluralkodása ellen.

Nem véletlen, hogy tőlünk nyugatabbra újfajta ízlés formálódik: az újrahasznosított ruhák és kiegészítők a környezettudatos életmód külső megnyilvánulási formájaként jelzik viselőik megváltozott szemléletét.² Néhányan „tudatosabb” életformát választva próbálnak kitörni a mai kor elvárásaiból felismerve azt a tényt, hogy a Föld kapacitása minden szempontból véges. Nem képes sokáig kiszolgálni növekvő energiaigényünket úgy, hogy közben beavatkozunk a természet diktálta ökológiai egyensúlyba.

1. KÜLÖNBSÉGTEVÉS A RECYCLÁLÁS ÉS AZ UPCYCLÁLÁS KÖZÖTT

Az utóbbi időben egyre népszerűbb téma az újrahasznosítás.³ Jóllehet a magyar szóhasználat az idegen kifejezések közül az újrahasznosítás szinonimájaként a reciklálás szót használja, különbséget kell tennünk az újrahasznosítás két formája között, amelyet az angol recycling és upcycling szó definiál.

A recycling a szelektíven begyűjtött hulladékok üzemi körülmények közötti újrafeldolgozását jelenti, amelynek eredményeként – eredeti formáját teljes mértékben elvesztve – továbbfelhasználásra alkalmas alapanyag (pl. műanyag granulátum) készül.⁴ A reciklálás úttörője a magyar származású Tom Szaky,⁵ aki TerraCycle⁶ néven a világ legnagyobb és legsikeresebb újrahasznosító vállalkozását hozta létre.

Az upcycling ezzel szemben értéktöbblet-növelést jelent, vagyis az eljárás következtében egy korábban már (fel)használt csomagolóanyag vagy ruhanemű átalakításával az eredeti funkcióját veszített, immár „hulladékká” vált termék új formát

* Témavezető: Dr. Wopera Zsuzsa PhD egyetemi tanár

¹ A hulladék és a szemét nem rokon értelmű szavak. Erről bővebben itt: <http://kornyezetbarat.hulladekboltermek.hu/hulladek/hulladek/> (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

² Emma Watson színésznő 2016-os Met Gálán viselt ruhája 100%-ban újrahasznosított műanyagpalackból készült <http://www.treehugger.com/sustainable-fashion/emma-watson-wears-multipurpose-gown-made-recycled-plastic-bottles.html> (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

³ Hazánkban 2015-ben az összegyűjtött hulladék 21%-át hasznosították újra. http://m.blog.hu/na/napicsart/image/recycling_rate.jpg (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

⁴ A hulladék újrahasznosítás kb. 95%-át teszi ki az alapanyag kinyerésére irányuló reciklálás.

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Tom_Szaky (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

⁶ <https://www.terracycle.com/en-US/about-terracycle> (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

kap, újra életre kel.⁷ Ez a fajta tevékenység – ellentétben a reciklálással – elsősorban környezettudatos kreatív alkotókat szólít meg, akik általában kézműves módszerekkel állítanak elő olyan egyedi termékeket, amelyek többnyire magukon hordozzák a felhasznált alapanyag jellemzőit.

2. VÉDJEGGYEL ELLÁTOTT TERMÉKEK FELHASZNÁLÁSA

Joggal merül fel a kérdés: vajon megvalósul-e a védjegybitorlás abban az esetben, ha az újrahasznosított termék magán viseli a kiindulási árucikk „márkajelzését”.

Léteznek olyan alapanyagok, amelyeknél a fenti probléma elő sem fordulhat. Jellemzően ilyenek a műanyag flakonok, sörnyitófülek, egyes fém, fa, üveg és ruhaneműk, amelyek a címkék illetve a megkülönböztető jelleget magában hordozó egyéb részek eltávolítását követően többé nem hozhatók összefüggésbe az eredeti gyártóval.

A kreatív újrahasznosításnak azonban épp azok az alapanyagok képezik az alkotókat inspiráló, majd később a vásárlókat vonzó darabjait, amelyeken visszaköszön kedvenc „brandjük”. E ponton lép be a védjegy mint a kreatív újrahasznosítás lehetséges korlátja.

3. VÉDJEGYOLTALOM

A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Védjegy törvény) ugyanis a védjegyoltalom alapján a védjegy jogosultnak kizárólagos jogot biztosít a védjegy használatára, az engedély nélküli használóval szembeni fellépésre,⁸ valamint a védjegybitorlóval⁹ és a védjegybitorláshoz a törvényben meghatározott közreműködést tanúsító személyekkel¹⁰ szemben a Védjegy törvény szerinti polgári jogi jogérvényesítésre.¹¹

A védjegyek oltalmáról szóló 1890. évi II. törvény¹² még lehetőséget biztosított ugyanazon védjegy más árunemre történő, más vállalkozó általi használatára.

Változást a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény¹³ hozott, amely az árujegyzékben szereplőhöz hasonló árukra is kiterjesztette a védjegybitorlás tényállását.

A jelenlegi szabályozás a védjeggyel azonos megjelölés használatával szemben nem csupán a védjegy árujegyzékében szereplő áruk és szolgáltatások tekintetében oltalmazza annak jogosultját. Az oltalmat kiterjeszti a védjegy ill. az érintett áruk ill. szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatti összetéveszthetőség esetére. Ezen

⁷ Kb. 5%-ra tehető a hulladék újrahasznosítás ezen módozata.

⁸ Védjegy törvény 12. § (1)-(2)

⁹ Védjegy törvény 27. § (1) Védjegybitorlást követ el, aki a 12. §-ban foglalt rendelkezések megsértésével a védjegyet jogosulatlanul használja.

¹⁰ Védjegy törvény 27. § (4)-(5) bekezdései

¹¹ Védjegy törvény 27. § (2)-(3) és (6)-(11) bekezdései

¹² A védjegyek oltalmáról szóló 1890. évi II. törvény 7. §-a

www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6365 (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

¹³ A védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény 13. § (1) bekezdése

https://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/1969_ix_vt_960101_970630.pdf (Megtekintés ideje: 2016. november 4.)

túlmenően a belföldön jóhírnevet élvező védjegyek oltalmi köre az árujegyzékben szereplőkkel nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukra és szolgáltatásokra is kiterjed, amennyiben az belföldön jóhírnevet élvez és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét. A jogsértés a védjegyjogosult engedélye hiányában, gazdasági tevékenység folytatása körében valósul meg.

Az elkövetési magatartások példálózó felsorolását adja a törvény, melyek a következők:

- a megjelölés elhelyezése az árun vagy csomagolásán;
- a megjelölést hordozó áru forgalomba hozatala, eladásra való felkínálása, valamint forgalomba hozatal céljából történő raktáron tartása;
- szolgáltatás nyújtása vagy annak felajánlása a megjelölés alatt;
- a megjelölést hordozó áruknak az országba történő behozatala vagy onnét történő kivitele;
- a megjelölés használata az üzleti levelezésben vagy a reklámozásban.¹⁴

A védjegyjogosult védjegylicencia-szerződés keretében¹⁵ (akár kizárólagos) engedélyt is adhat védjegyének használatára, a védjeggyel ellátott áruk, illetve a védjegy alatt nyújtott szolgáltatások minőségét azonban ellenőrizheti annak érdekében, hogy a szerződés alapján megvalósuló használat ne vezethessen az eredeti védjegy által megtestesített imázs felhígulásához.

4. A VÉDJEGY MINT A KREATÍV ÚJRAHASZNOSÍTÁS GÁTJA

Tény, hogy azok a kreatív készítmények, amelyek szembeűnően visszatűkrözik a felhasznált hulladékok eredeti rendeltetését, jobban magukra vonják az érdeklödök figyelmét, jóllehet a cél nem a védjegy jogosulatlan használata, ad absurdum annak jóhírnevének kihasználása. A kézműves újrahasznosítók „küldetése” a hulladékkal való környezettudatos bánásmód lehetőségének minél szélesebb körű megismertetése. Annak bemutatása, hogy a hulladékban olyan további, a mindennapi életünkbe beépíthető lehetőségek rejlenek, amelynek csak a fantázia szabhat határt.

Mint fentebb említettük, vannak olyan hulladékok, amelyek a transzformáció során teljesen elveszítik az eredeti árura utaló sajátosságukat. Ezekben az esetekben kizárólag mint alapanyagok kerülnek felhasználásra, megszüntetve ezáltal azt a gondolatársításra okot adó jelleget, amely a kiindulási anyag és a végtermék között kapcsolatot teremthetne, legyen az akár védjegyoltalomban részesülö, akár sem.

Nehéz döntés elé kerül azonban minden alkotó, amikor egy eredeti védjeggyel ellátott, de nyilvánvalóan funkcióját veszített csomagolóanyagot vagy egyéb terméket újragondolva, az eredetitöl eltérö funkciójú újrahasznosított terméként eladásra kínál. Még ha az így előállított produktum az érintett védjegy árujegyzékében nem is szerepel, vizsgálándó a nem azonos vagy nem hasonló árukra ill. szolgáltatásokra vonatkozö kiterjesztett védjegyoltalom miatt a fentebb írt további feltételek esetleges konjunktív fennállása: azaz a jóhírűség és az alapos okkal történö használat.

¹⁴ Védjegy törvény 12. § (3) bekezdése

¹⁵ Védjegy törvény IV. fejezete

Az Európai Bíróság az előtte folyó eljárásokban többször értelmezte a fenti fogalmakat.¹⁶ Bár a hivatkozott esetek alapját a később bejegyzendő védjegy korábbihoz való hasonlósága keletkeztette, ennek ellenére úgy gondoljuk, hogy analógia alkalmazásával a joggyakorlat által kialakított fogalmak az eredeti védjegyet tartalmazó hulladékot újrahasznosító tevékenység eredményeként előállított termékek vonatkozásában is zsinórmértékül szolgálhatnak. A jó hírű védjegyre történő pozitív asszociáció és az ehhez társuló minőségi elvárások miatt ugyanis valóban kelendőbbek lehetnek a már ismert márkájú termékeket felidéző áruk annak ellenére, hogy a termék újrahasznosított jellegéből egyértelműen kitűnik az a tény, hogy nem az eredeti gyártó termékével van dolgunk.

Noha újrahasznosítással megvalósuló védjegybitorlás miatti jogérvényesítéssel kutatásaink során nem találkoztunk, visszatartó hatású lehet egy magyar cukrász esete, aki rendelésre Louis Vuitton megjelöléssel ellátott táska formájú figurális tortát kínált eladásra, amelyet a védjegyjogosult cég próbavásárlás keretében megvásárolt, majd védjegybitorlás megállapítása iránt keresettel fordult a bírósághoz. A cukrászda eredménytelenül védekezett azzal, hogy a terméket nem védjeggyel látták el, hanem csupán kreatív módon ábrázolták az oltalom alatt álló terméket.¹⁷

BEFEJEZŐ GONDOLATOK

A fent leírt gondolatokból kitűnően a védjegyoltalom jelenlegi szabályozása nem feltétlenül támogatja a kézműves alkotók értéknövelő újrahasznosító törekvéseit.

Álláspontunk szerint a fentiekben részletezett jogsértés elkerülésére két, egymással ellentétes motivációt feltételező megoldás kínálkozik csupán számukra. Az egyik a kizárólag hobbi célból, gazdasági tevékenységen kívül végzett értékteremtő újrahasznosítás. A másik lehetőség a Védjegy törvény által biztosított védjegylicencia-szerződés megkötése a védjegy jogosultjával annak érdekében, hogy az így elkészített áruk kereskedelmi forgalomba kerülhessenek.¹⁸ Ez utóbbit aligha tarthatjuk életszerű megoldásnak, tekintettel arra, hogy az újrahasznosító kézművesek általában kis volumenben de széles palettán mozogva készítik termékeiket, így egy esetleges védjegylicencia-szerződés megkötésével járó procedúra nem áll arányban az ettől várható előnyökkel.

[A tanulmány a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktoranduszok Fóruma című 2016. november 17-i szekciókiadványában jelent meg. ISBN 978-963-358-124-7]

A szerző az „ökoműves” védjegy jogosultja.

Újrahasznosított termékei megtekinthetők itt: <https://www.facebook.com/diyorbuyhungary/>

¹⁶ Leidseplein Beheer BV, H. J. M. de Vries kontra Red Bull Gmbh, Red Bull Nederland BV C-65/12. sz. ügy [HL C 126., 2012.4.28.] és Intel Corporation Inc. kontra CPM United Kingdom Ltd. C-252/07. sz. ügy [HL C 183., 2007.8.4.]

¹⁷ Pfv.IV.21.668/2010/6.szám

¹⁸ Magyarországon – alkotótársaim és jómagam részéről is – történtek kezdeményezések a gyártó ill. a forgalmazó cégekkel való együttműködésre. Néhányan ugyan hozzájárulásukat adták csomagolóanyagaik újrahasznosításához, de az általuk kiadott „engedélyek” sem formai, sem tartalmi szempontból nem tekinthetők a Védjegy törvény által megkívánt szerződésnek. Mások inkább a visszautasítás mellett foglaltak állást.